

Oikeustapauskokoelma

Asia C-473/16

F

vastaan

Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal

(Szegedi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságın esittämä ennakkoratkaisupyyntö)

Ennakkoratkaisupyyntö – Euroopan unionin perusoikeuskirja – 7 artikla – Yksityis- ja perhe-elämän kunnioittaminen – Direktiivi 2011/95/EU – Pakolaisaseman tai toissijaisen suojeluaseman myöntämisedellytyksiä koskevat oikeussäännöt – Pelko joutua vainotuksi seksuaalisen suuntautumisen vuoksi – 4 artikla – Tosiseikkojen ja olosuhteiden arviointi – Asiantuntijalausuntoon turvautuminen – Psykologiset testit

Tiivistelmä – Unionin tuomioistuimen tuomio (kolmas jaosto) 25.1.2018

1. *Rajavalvonta, turvapaikka ja maahanmuutto – Turvapaikkapolitiikka – Pakolaisasema tai toissijainen suojeluasema – Direktiivi 2011/95 – Kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen tutkintamenettely – Tosiseikkojen ja olosuhteiden arviointi – Pelko joutua vainotuksi seksuaalisen suuntautumisen vuoksi – Velvollisuutta ottaa seksuaalinen suuntautuminen huomioon tosiseikkana, joka katsotaan näytetyksi yksinomaan hakijan esittämien lausumien perusteella, ei ole – Seuraukset*

(Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/95 4 artikla)

2. *Rajavalvonta, turvapaikka ja maahanmuutto – Turvapaikkapolitiikka – Pakolaisasema tai toissijainen suojeluasema – Direktiivi 2011/95 – Kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen tutkintamenettely – Tosiseikkojen ja olosuhteiden arviointi – Pelko joutua vainotuksi seksuaalisen suuntautumisen vuoksi – Tarvetta arvioida aina seksuaalisen suuntautumisen uskottavuutta ei ole*

(Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/95 2 artiklan d alakohta, 4 artikla ja 10 artiklan 1 kohdan d alakohta ja 2 kohta)

3. *Rajavalvonta, turvapaikka ja maahanmuutto – Turvapaikkapolitiikka – Pakolaisasema tai toissijainen suojeluasema – Direktiivi 2011/95 – Kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen tutkintamenettely – Tosiseikkojen ja olosuhteiden arviointi – Pelko joutua vainotuksi seksuaalisen suuntautumisen vuoksi – Arviointi, jossa turvaudutaan asiantuntijalausuntoon, voidaan hyväksyä – Edellytykset*

(Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/95 4 artikla)

4. *Rajavalvonta, turvapaikka ja maahanmuutto – Turvapaikkapolitiikka – Pakolaisasema tai toissijainen suojeluasema – Direktiivi 2011/95 – Kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen tutkintamenettely – Tosiseikkojen ja olosuhteiden arviointi – Pelko joutua vainotuksi*

seksuaalisen suuntautumisen vuoksi – Arviointi, jossa turvaututaan projektiivisiin persoonallisuustesteihin perustuvaan psykologin asiantuntijalausuntoon – Oikeutta yksityis- ja perhe-elämän kunnioittamiseen loukataan tavalla, jota ei voida hyväksyä

(Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artikla; Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/95 4 artikla)

1. On korostettava sitä, että kansainvälistä suojelua hakevan lausumia seksuaalisesta suuntautumisestaan on, kun otetaan huomioon se erityinen asiayhteys, johon kansainvälistä suojelua koskevat hakemukset kuuluvat, pidettävä vain lähtökohtana direktiivin 2011/95 4 artiklassa säädettyä tosiseikkojen ja olosuhteiden arviointiprosessissa (ks. analogisesti tuomio 2.12.2014, A ym., C-148/13–C-150/13, EU:C:2014:2406, 49 kohta). Tästä seuraa, että vaikka kansainvälistä suojelua hakevan tehtävänä on ilmoittaa seksuaalinen suuntautumisensa, joka on hänen yksityiselämäänsä koskeva seikka, tästä suuntautumisesta johtuvan vainon pelkoon perustuvat hakemukset kansainvälisen suojelun saamiseksi voivat muihin vainon syihin perustuvien hakemusten tavoin olla direktiivin 4 artiklassa säädetyn arviointiprosessin kohteena (ks. analogisesti tuomio 2.12.2014, A ym., C-148/13–C-150/13, EU:C:2014:2406, 52 kohta).

(ks. 28 ja 29 kohta)

2. Tässä yhteydessä on muistettava, että seksuaalinen suuntautuminen on ominaisuus, joka voi toimia osoituksena siitä, että hakija kuuluu direktiivin 2011/95 2 artiklan d alakohdassa tarkoitettulla tavalla tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään, silloin kun ympäröivä yhteiskunta mieltää sellaisten henkilöiden muodostaman ryhmän erilaiseksi, joiden seksuaalinen suuntautuminen on sama (ks. vastaavasti tuomio 7.11.2013, X ym., C-199/12–C-201/12, EU:C:2013:720, 46 ja 47 kohta), minkä direktiivin 10 artiklan 1 kohdan d alakohta myös osaltaan vahvistaa. Tämän direktiivin 10 artiklan 2 kohdan mukaan on kuitenkin niin, että jäsenvaltioiden arvioidessa sitä, onko hakijan pelko joutua vainotuksi perusteltu, on asiaan vaikuttamatonta, onko hakijalla todellisuudessa tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään liittyviä piirteitä, jotka ovat johtaneet vainoon, jos vainon harjoittaja liittyy kyseiset piirteet hakijaan.

Aina ei siis ole tarpeen arvioida hakijan seksuaalisen suuntautumisen uskottavuutta mainitun direktiivin 4 artiklassa tarkoitettussa tosiseikkojen ja olosuhteiden arvioinnissa, jotta sellainen kansainvälistä suojelua koskeva hakemus voitaisiin ratkaista, joka perustuu pelkoon joutua vainotuksi seksuaalisen suuntautumisen vuoksi.

(ks. 30–32 kohta)

3. Vaatimuksista kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden määrittelemiseksi kansainvälistä suojelua saaviksi henkilöiksi, pakolaisten ja henkilöiden, jotka voivat saada toissijaista suojelua, yhdenmukaiselle asemalle sekä myönnetyn suojelun sisällölle 13.12.2011 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/95/EU 4 artiklaa on tulkittava siten, ettei se ole esteenä sille, että kansainvälistä suojelua koskevien hakemusten tutkinnasta vastaava viranomainen tai tällaisen viranomaisen päätökseen mahdollisesti kohdistettua muutoksenhakua käsittelevät tuomioistuimet määräävät asiantuntijalausuntoon turvautumisesta niiden tosiseikkojen ja olosuhteiden arvioinnissa, jotka koskevat hakijan väitettyä seksuaalista suuntautumista, edellyttäen, että asiantuntijalausuntoon liittyvät menettelytavat ovat perusoikeuskirjassa taattujen perusoikeuksien mukaisia, ettei mainittu viranomainen eivätkä kyseiset tuomioistuimet perusta ratkaisuaan yksinomaan asiantuntijalausunnon johtopäätöksille ja etteivät lausunnon johtopäätökset sido niitä, kun ne arvioivat hakijan seksuaalisesta suuntautumisestaan esittämiä lausumia.

Pois ei voida sulkea sitä, että siinä erityisessä tilanteessa, jossa arvioidaan kansainvälistä suojelua hakevan lausumia seksuaalisesta suuntautumisestaan, tietyt asiantuntijoihin turvautumisen muodot voivat osoittautua hyödyllisiksi tosiseikkojen ja olosuhteiden arvioinnille ja ne voidaan toteuttaa

kyseisen hakijan perusoikeuksia loukkaamatta. Yhtäältä on kuitenkin tuotava esiin se, että direktiivin 2005/85 4 artiklan 1 kohdan ja 8 artiklan 2 kohdan sekä direktiivin 2013/32 4 artiklan 1 kohdan ja 10 artiklan 3 kohdan mukaan määrittävän viranomaisen tehtävänä on suorittaa hakemusten asianmukainen tutkinta, jonka päätteeksi se tekee niistä ratkaisunsa. Vain näiden viranomaisten tehtävänä on siis tuomioistuimen valvonnan alaisina suorittaa direktiivin 2011/95 4 artiklassa säädetty tosiseikkojen ja olosuhteiden arviointi (ks. vastaavasti tuomio 26.2.2015, Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, 40 kohta). Tästä seuraa, että määrittävä viranomainen ei voi perustaa ratkaisuaan ainoastaan asiantuntijalausunnon johtopäätöksiin eikä se voi näin siis myöskään olla sidottu kyseisiin johtopäätöksiin arvioidessaan hakijan seksuaalisesta suuntautumisestaan esittämiä lausumia.

Siihen, voiko tuomioistuin, jolta on haettu muutosta määrittävän viranomaisen päätökseen, jolla kansainvälistä suojelua koskeva hakemus on hylätty, määrätä asiantuntijalausuntoon turvautumisesta, todettakoon lisäksi, että sekä direktiivin 2005/85 39 artiklan 1 kohdassa että direktiivin 2013/32 46 artiklan 1 kohdassa säädetään, että hakijalla on oikeus tehokkaihin oikeussuojakeinoihin tuomioistuimessa muutoksen hakemiseksi tällaiseen päätökseen, yksilöimättä tarkasti sitä, mistä asian selvitystoimenpiteistä kyseisellä tuomioistuimella on oikeus määrätä. Vaikka näillä säännöksillä ei siis suljetakaan pois sitä, että tuomioistuin määrää asiantuntijalausuntoon turvautumisesta valvoakseen tehokkaasti määrittävän viranomaisen päätöstä, yhtäältä sekä direktiivin 2005/85 39 artiklassa että direktiivin 2013/32 46 artiklassa tuomioistuimille osoitetun erityistehtävän ja toisaalta edellä 41 kohdassa mainittujen, direktiivin 2011/95 4 artiklaa koskevien seikkojen kannalta tarkasteltuna on kuitenkin niin, ettei asiaa käsittelevä tuomioistuin voi perustaa ratkaisuaan ainoastaan asiantuntijalausunnon johtopäätöksiin, eikä sitä näin siis voi sitoa näissä johtopäätöksissä oleva arvio hakijan seksuaalisesta suuntautumisestaan esittämistä lausumista.

(ks. 37, 40, 42, 43, 45 ja 46 kohta sekä tuomiolauselman 1 kohta)

4. Direktiivin 2011/95 4 artiklaa on tulkittava perusoikeuskirjan 7 artiklan valossa siten, että se on esteenä sille, että kansainvälistä suojelua hakevan seksuaalisen suuntautumisen todenperäisyyden arvioimiseksi laaditaan pääasiassa kyseessä olevan kaltainen psykologin asiantuntijalausunto, jonka tarkoituksena on antaa projektiivisten persoonallisuustestien perusteella kuva hakijan seksuaalisesta suuntautumisesta, ja tämän lausunnon käyttämiselle kyseisessä arvioinnissa.

Tässä yhteydessä on tuotava esiin se, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisesta psykologin asiantuntijalausuntoon turvautumisesta on määrännyt määrittävä viranomainen asianomaisen henkilön kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen tutkintamenettelyssä. Näin ollen silloinkin, kun niiden psykologisten testien suorittamisen muodollisena edellytyksenä, joihin pääasiassa kyseessä olevan kaltainen asiantuntijalausunto perustuu, on se, että asianomainen henkilö on antanut tähän suostumuksensa, on katsottava, ettei suostumusta ole välttämättä annettu vapaasti, vaan todellisuudessa se on jouduttu antamaan niiden olosuhteiden pakottamana, joissa kansainvälistä suojelua hakevat ovat (ks. analogisesti tuomio 2.12.2014, A ym., C-148/13–C-150/13, EU:C:2014:2406, 66 kohta). Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 43 kohdassa todennut, pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen, psykologin asiantuntijalausunnon laatiminen ja käyttäminen merkitsee näin ollen puuttumista mainitun henkilön oikeuteen yksityiselämänsä kunnioittamiseen.

Vaikka puuttumista hakijan yksityiselämään voidaan tässä yhteydessä perustella tarpeella hankkia tiedot, joiden avulla hänen todellista tarvettaan kansainväliseen suojeluun voidaan arvioida, määrittävän viranomaisen on arvioitava tuomioistuimen valvonnan alaisena, onko psykologin asiantuntijalausuntoa, johon turvautumisesta se aikoo määrätä ja jonka se aikoo ottaa huomioon, pidettävä soveltuvana ja tarpeellisenä mainitun päämäärän toteuttamiseksi. Tässä yhteydessä on korostettava, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaista asiantuntijalausuntoon turvautumista voidaan pitää soveltuvana vain, jos lausunto perustuu kansainvälisen tiedeyhteisön hyväksymien standardien kannalta arvioituina riittävän luotettaviin menetelmiin ja periaatteisiin. Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisesta asiantuntijalausuntoon turvautumisesta hakijan yksityiselämään aiheutuvia vaikutuksia on joka tapauksessa pidettävä kohtuuttoman suurina suhteessa tavoiteltuun päämäärään siksi, että siitä

aiheutuvaa puuttumista oikeuteen nauttia yksityiselämän kunnioitusta ei voida pitää oikeasuhteisena siihen hyötyyn nähden, joka siitä voisi mahdollisesti koitua direktiivin 2011/95 4 artiklassa säädetyille tosiseikkojen ja olosuhteiden arvioinnille.

(ks. 51, 53, 54, 57–59 ja 71 kohta sekä tuomiolauselman 2 kohta)